

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นักเรียนประถมศึกษาเป็นทรัพยากรบุคคลสำคัญของชาติที่ต้องผ่านการเรียนรู้ และพัฒนาตามกระบวนการจัดการศึกษาของรัฐเพื่อความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถดำเนินวิถีชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ การจัดการศึกษานั้นย่อมต้องอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ ประการ ที่สำคัญคือ บุคคลที่สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการโดยรอบด้านขึ้นในตัวผู้เรียนได้ บุคคลนั้นคือครู (ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ 2524 : 5) ท่านพุทธทาสภิกขุ (2524 : 57-61) ให้ความหมายของครูว่า ครูคือผู้นำทางวิญญาณของมนุษย์เพื่อความเป็นมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ของตน ครูยังเป็นผู้รู้ ผู้มีมารยาทงดงามเปี่ยมด้วยคุณธรรมและมีความสามารถในการสั่งสอน ครูจึงเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ (สุมน อมรวิวัฒน์ 2528 : 63)

การสอนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ซึ่งมีความรู้สึกนึกคิดและจิตวิญญาณ ฉะนั้นการสอนของครูจึงต้องใช้ความละเอียดอ่อน ลึกซึ้งเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม (ส. จ्ञานงจิต 2527 : 16) รวมทั้งต้องใช้ระยะเวลา ความตั้งใจ ความศรัทธาในวิชาชีพครู อันเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพและคุณลักษณะของนักเรียนเป็นอย่างมากด้วย (สมพงษ์ จิตระดับ 2527 : 18) การที่ครูจะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพที่น่าสนใจ สามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติได้ครบทุกด้านนั้น ย่อมต้องมีหลักสูตรที่ได้รับการสร้าง ปรับปรุง และพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนเป็นแนวทางอย่างชัดเจน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาเพื่อสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หลักสูตรฉบับนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิดและโครงสร้าง เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดและประเมินผลครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการใช้หลักสูตร ครูต้องเข้าใจหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เข้าใจวิธีการใช้เอกสารหลักสูตร รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

และกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ รวมทั้งประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามที่หลักสูตรประสงค์ เพื่อนำผลมาพัฒนาผู้เรียนและวิธีการสอนของตน ดังนั้นครูจึงมีความจำเป็นต้องเตรียมตัว และเข้าใจบทบาทของตนในการใช้หลักสูตร หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่พึงประสงค์ สามารถปรับตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้นักเรียนได้เกิดคุณลักษณะดังกล่าว พวงรัตน์ วิเวกานนท์(2526 : 13-22) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนของครูตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ว่า ครูควรมุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง รู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ และเป็นคนช่างสังเกต ครูจะต้องเป็นที่เลี้ยงและที่ปรึกษาคอยทะล่อมเมื่อนักเรียนออกนอกจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูต้องเข้าใจจุดมุ่งหมาย ตลอดจนโครงสร้างของหลักสูตร ต้องศึกษาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู สื่อการสอน และเอกสารประกอบหลักสูตรให้เข้าใจก่อนทำการสอน ผู้บริหารและครูผู้สอนควรพร้อมที่จะปรับปรุงวิธีสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โรงเรียนและนักเรียน

ในการนำหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไปใช้ ได้มีบุคคลหลายฝ่ายหลายระดับให้ความสนใจติดตามอย่างใกล้ชิด งานวิจัยหลายเรื่องได้ค้นพบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา พอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ยังเป็นการสอนหนังสือมากกว่าสอนคน ครูมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นเนื้อหามากกว่าการให้นักเรียนปฏิบัติจริง (กรมวิชาการ 2524 ข : 29) แม้ว่าการตรวจศึกษาธิการจะได้จัดการอบรมครูให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรใหม่แล้วก็ตาม แต่เมื่อการใช้หลักสูตรได้ครบวงจร 6 ปี ปรากฏว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของหลักสูตร และวิธีดำเนินกิจกรรม (ปรีชา นิพนธ์พิทยา 2526 : 21) ครูไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและวิธีสอนตามแนวหลักสูตรใหม่จึงไม่เข้าใจแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง (กรมวิชาการ 2524 ก : 6-7) แต่ถึงแม้ว่าครูได้ผ่านการอบรมการใช้หลักสูตร พุทธศักราช 2521 ไปแล้ว ก็ยังไม่พัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ยังคงยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง วิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูบางครั้งไม่เป็นที่น่าสนใจ (ถวัลย์ มาศจรัส 2527 : 9) ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ครูไม่ทำความเข้าใจหลักสูตร ไม่มีจุดหมายในการสอนไม่หวั่นหือการสอน ไม่ใช่เทคนิคการสอนหลากหลายวิธี เคยปฏิบัติอย่างไรก็ปฏิบัติอยู่อย่างนั้น (วีระ เสาโกมุท 2527 : 25-26) ซึ่งสอดคล้องกับดวงคำ ธวัชคำ (2525 : 65) พบว่า ครูเห็นว่าตนเองมีสมรรถภาพทางด้านคุณลักษณะและ

ทัศนคติเพียงพอ แต่ยอมรับว่าสมรรถภาพด้านความรู้และทักษะยังไม่เพียงพอที่จะสอนตามหลักสูตรใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนให้เกิดลักษณะนิสัยที่ดีในตัวเด็ก เช่น ในการสอนวิชาจริยศึกษา พระเยาว์ ปาลวัฒน์ (2525 : บทคัดย่อ) พบว่า ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สอนโดยใช้กิจกรรมที่เน้นการกระทำร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน รองลงมาคือ กิจกรรมที่ให้นักเรียนทำตามลำพัง และกิจกรรมที่ครูเป็นผู้นำ ส่วนพฤติกรรมที่ครูปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการกลุ่ม สำหรับพฤติกรรมที่ใช้สื่อการสอนนั้น กรมวิชาการ (2524 ก : 9,25) พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อการสอนของครูที่สอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และครูที่สอนกลุ่มทักษะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นั้น ครูส่วนใหญ่ไม่ใช้สื่อการสอน ส่วนพฤติกรรมการสอนของครูแต่ละภาคนั้น สมพงษ์ พละสุรย์ (2524 : 35) พบว่า ครูมีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน ครูเน้นการถาม ตอบ อธิบาย โดยใช้เวลาเรียนครึ่งหนึ่งของเวลาเรียนทั้งหมด เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน สมปอง ภูวรากร (2525 : บทคัดย่อ) พบว่า ครูเห็นด้วยกับวิธีการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรใหม่ แต่ในด้านการปฏิบัตินั้น วัลลภา -อารีรัตน์ (2523 : 81) พบว่า ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนด้วยตนเอง ทำให้ครูส่วนใหญ่ไม่สามารถนำวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนตามที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตรมาใช้ได้ครบทุกวิธี

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดกาญจนบุรี ตวก เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และราชบุรี ซึ่งจัดอยู่ในภาคตะวันตกของประเทศ ได้ประสบปัญหาในการใช้หลักสูตรดังนี้

พฤติกรรมการสอนของครูนั้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และราชบุรี (2527 : อัดสำเนา) พบว่า ครูยังคงใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ไม่เน้นการปฏิบัติจริง นักเรียนจึงไม่ได้รับการฝึกฝนให้ค้นคว้าด้วยตนเอง และขาดประสบการณ์ในการทำงานเป็นกลุ่ม ถึงแม้ครูได้ใช้แผนการสอนและคู่มือครูเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ยังไม่อาจจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแผนกิจกรรมที่เสนอแนะไว้ในแผนการสอน ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2524 ก : 63, 2524 ข : 52) พบว่า โรงเรียนในจังหวัดกาญจนบุรี และตาก ยังขาดแคลนสื่อการสอนที่จำเป็น โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในอำเภอชนบทห่างไกล ซึ่งขาดงบประมาณในการจัดหาจัดหาสื่อการสอน เป็นผลให้คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนเหล่านี้ต่ำ และสำนักงานคณะ-

กรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526 ก : 52, 2526 ข : 129) ยังได้พบอีกว่า ในจังหวัด เพชรบุรีและราชบุรี ครูขาดความรู้ ความสามารถในการผลิตและใช้สื่อการสอน ระบบการยืม สื่อการสอนระหว่างโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จ ครูไม่สนใจจัดทำจัดหา สื่อการสอน

ในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนในจังหวัดกาญจนบุรี วัลลภา อารีรัตน์ (2523 : 79) พบว่า ครูวัดผลการเรียนโดยให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดทั้งในชั่วโมงเรียนและ เป็นการบ้านอยู่เสมอ แต่การวัดผลการเรียนโดยให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นครูไม่ ค่อยนำมาใช้ ส่วนในจังหวัดราชบุรี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี (2527 : อัดสำเนา) พบว่า ครูมีความเข้าใจและจัดทำแบบประเมินผลอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 10 ปานกลางร้อยละ 67 ค่อนข้างน้อยร้อยละ 23 ครูสนใจการประเมินผลรวมมากกว่าการ ประเมินผลการเรียนรู้ใน ปี.02

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาคตะวันตก มีอัตราการตกซ้ำขึ้นตามที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2525 : 21-24) ได้เสนอไว้ ดังแสดงใน ตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 อัตราการตกซ้ำขึ้นของนักเรียนในภาคตะวันตก

จังหวัด	ปี 2521	ปี 2523	ปี 2524	ปี 2525
กาญจนบุรี	17.78	4.51	11.31	8.76
ตาก	17.34	9.70	11.97	10.06
เพชรบุรี	13.75	4.29	8.61	9.31
ประจวบคีรีขันธ์	13.47	4.02	8.04	7.22
ราชบุรี	13.20	4.08	10.73	11.30

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนในภาคตะวันตกมีอัตราการตกซ้ำขึ้นสูง โดยเฉพาะนักเรียนในจังหวัดกาญจนบุรี ตาก เพชรบุรี และราชบุรี

สรุปสภาพปัจจุบันและปัญหาทางการศึกษาของจังหวัดในภาคตะวันตก เกิดจากครู

ขาดความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่ ครูมีประสบการณ์ในการสอนยังไม่ดีพอ ครูไม่มีประสบการณ์ในการผลิตสื่อการสอนจึงไม่สนใจจัดทำจัดทำ
 ขาดแคลนครูที่มีความรู้ความสามารถพิเศษเพื่อสอนในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ครูขาดการฝึกอบรมเสริมความรู้พิเศษที่จำเป็น ไม่มีการกระจายครูที่มีความสามารถพิเศษไปอย่างทั่วถึงทุกกลุ่มโรงเรียน นักเรียนมีอัตราการตกซ้ำชั้นสูง
 คุณลักษณะที่มุ่งปลูกฝังให้กับนักเรียนยังไม่ปรากฏชัดเจน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการให้ความรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร โดยการอบรมศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารโรงเรียนก่อนเพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่แก่ครูผู้สอนต่อไป จากปัจจัยที่จำกัดด้านงบประมาณจึงทำให้การอบรมไม่ครอบคลุมครูผู้สอนโดยตรง สภาพการให้ความรู้เป็นทอด ๆ ทำให้การถ่ายทอดในแต่ละชั้น อาจกระทำไม่ได้ไม่สมบูรณ์ ในส่วนที่ขาดหายไปนั้นถ้าเป็นส่วนสำคัญของการใช้หลักสูตรทำให้ครูเกิดความสับสน จนบังเกิดสภาพปัญหาในปัจจุบันคือ ครูขาดความเข้าใจในการใช้หลักสูตรบางกระบวนการ และขาดทักษะที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นผลให้คุณภาพของการประถมศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ปัญหาที่สำคัญมากคือ ครูยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน แต่การที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนโดยจะหวังให้ครูทั้งประเทศพร้อมใจกันเปลี่ยนทีเดียวนั้นคงเป็นไปได้ยาก จำเป็นจะต้องมีการฝึกอบรมและติดตามผลอย่างค่อยเป็นค่อยไป (สุนทรวิวัฒน์ 2521 : 15) ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2528 : 2-4) จึงจัดให้มีโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาชั้น โดยได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารโลก ดำเนินการโดยมีหลักการและวิธีการฝึกอบรมครูอย่างสังเขปดังนี้

โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา เป็นโครงการที่มุ่งยกระดับคุณภาพของการประถมศึกษา ด้วยการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งให้มีคุณธรรมและตระหนักในภาระหน้าที่รับผิดชอบของการเป็นครู วิธีดำเนินการที่สำคัญของโครงการนี้ก็คือการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการฝึกอบรมที่สามารถจัดให้ครูประถมศึกษาทั่วประเทศในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันมากได้ และครูสามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ตลอดโดยไม่ต้องทิ้งภาระหน้าที่ในโรงเรียน กิจกรรมหลักในการดำเนินงานของโครงการนี้มี 2 กิจกรรมใหญ่ ๆ คือ การพัฒนาระบบการฝึกอบรม และ

คำเนินการฝึกอบรม ลักษณะที่สำคัญของการฝึกอบรมที่พัฒนาโดยโครงการนี้คือ เป็นการฝึกอบรมที่ใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐานในการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะศึกษาเนื้อหาสาระจากการศึกษาชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง และจากการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีการให้ทดลองปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในสภาพการที่เป็นจริง และนำเอาประสบการณ์จากการปฏิบัติงานในหน้าที่มาอภิปรายกันในหมู่สมาชิก โดยผู้ดำเนินการฝึกอบรมจะทำหน้าที่แต่เพียงผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ศึกษาด้วยตนเอง และทำกิจกรรมร่วมกัน สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมคือชุดฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วยบทเรียนสำหรับศึกษาด้วยตนเอง 20 เรื่อง (รายละเอียดในภาคผนวก) มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภาระหน้าที่รับผิดชอบของครู และแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและสื่อประสมต่าง ๆ เช่น เทปโทรทัศน์ สไลด์ และแผ่นโปร่งใส รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ระยะเวลาในการฝึกอบรมแบ่งเป็น 3 ช่วง ช่วงแรกใช้เวลา 3 วัน เป็นการศึกษาค้นคว้าชุดฝึกอบรมทั้ง 20 เรื่อง ด้วยการอ่านและอภิปรายกันในหมู่สมาชิก ช่วงที่ 2 ใช้เวลา 9 วัน เป็นการนำเอากิจกรรมเสนอแนะในชุดฝึกอบรมไปทดลองจัดในระหว่างที่ทำการสอนในโรงเรียน ช่วงที่ 3 ใช้เวลา 2 วัน นำเอาผลการทดลองจัดกิจกรรมมาอภิปราย รวมทั้งทำกิจกรรมร่วมกัน ทางโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาได้จัดทำคู่มือดำเนินการฝึกอบรม ให้ผู้ดำเนินการฝึกอบรมได้ศึกษาและใช้เป็นแนวทางด้วย จะเห็นว่าการฝึกอบรมของโครงการนี้มีลักษณะแตกต่างจากการฝึกอบรมครูที่จัดกันอยู่โดยทั่วไปและหลายประการเช่น ครอบคลุมของวิทยากรด้านการบรรยาย เนื้อหาให้เหลือน้อยที่สุด ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถศึกษาเนื้อหาสาระด้วยตนเองจากชุดฝึกอบรม ทำให้การฝึกอบรมสามารถจัดขึ้นได้พร้อม ๆ กันหลายจุด และทำได้อย่างกว้างขวางทั่วประเทศ โดยเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับจะคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด มีการนำเอาประสบการณ์จากการปฏิบัติงานมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการฝึกอบรม มีกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ปฏิบัติเกิดการตื่นตัวตลอดเวลา ทั้งยังสามารถจัดฝึกอบรมครูได้อย่างกว้างขวางมากมายโดยเสียค่าใช้จ่ายไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับการจัดการฝึกอบรมที่ผ่านมาในอดีต (รายละเอียดของโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาได้นำเสนอในภาคผนวก)

ถึงแม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดโครงการต่าง ๆ ขึ้นมากมายในอันที่จะพัฒนาการประถมศึกษาไปสู่คุณภาพ การดำเนินงานทุกโครงการได้ใช้งบ

ประมาณจำนวนมาก ทั้งจากทางราชการและองค์กรอื่น ๆ แต่โครงการต่าง ๆ เหล่านั้นยังมีได้มีการประเมินและติดตามผลอย่างครบถ้วนตลอดกระบวนการของโครงการ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุผลสำเร็จตามที่คาดหวัง จึงต้องมีการประเมินโครงการนี้เนื่องจากการประเมินโครงการเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้ได้ข้อมูลมาประกอบการพิจารณาโครงการในส่วนต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ตามที่อุทัย บุญประเสริฐ (2525 : 12) ได้กล่าวว่า การประเมินจะมีบทบาทในการช่วยตรวจสอบ ยืนยันผลสำเร็จของการดำเนินงานตามโครงการว่า สัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างไร มีการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ สารสนเทศที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษานั้นมุ่งปรับปรุงประสิทธิภาพของครูประถมศึกษาทุกคนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ก่อนที่จะมีการฝึกอบรมครูทั่วประเทศ ได้มีการจัดฝึกอบรมนำร่อง 6 จุดอบรมตามภาคภูมิศาสตร์ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันตก สำหรับในภาคตะวันตกได้มีการจัดฝึกอบรมนำร่องขึ้นที่กลุ่มโรงเรียนวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี การฝึกอบรมนำร่องในครั้งนี้เป็นการทดลองกระบวนการฝึกอบรมทั้งหมด เพื่อดูผลของการดำเนินการฝึกอบรม จุดเด่นจุดด้อยของการฝึกอบรมตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการฝึกอบรม

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะประเมินโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา เฉพาะกรณีการฝึกอบรมนำร่องในภาคตะวันตก ตั้งแต่กระบวนการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรมนำร่องและติดตามผลการปฏิบัติงานของครูภายหลังการฝึกอบรมนำร่องแล้วเป็นเวลา 1 เดือน ผลของการประเมินจะเป็นผลที่จะสะท้อนกลับ (Feedback) ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าการฝึกอบรมนำร่องในภาคตะวันตกประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด อะไรคือข้อบกพร่องในการดำเนินงานและควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร จึงจะสามารถทำให้การปฏิบัติตามแผนครั้งต่อ ๆ ไปประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอนระดับความต้องการ การบริการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการสอน ผลของการศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอนของครูผู้เข้ารับการฝึก

อบรมนําร่องในภาคตะวันตก จะแสดงให้เห็นถึงคุณภาพการปฏิบัติงานสอนของครูภายหลังการฝึกอบรมนําร่องในครั้งนี้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

1. เพื่อประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูประถมศึกษ ตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาในภาคตะวันตก
  2. เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมในภาคตะวันตก
  3. เพื่อประเมินพฤติกรรมในขณะฝึกอบรมของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมในภาคตะวันตก
  4. เพื่อประเมินความเชื่อเกี่ยวกับแนวพัฒนาการเรียนการสอนของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมในภาคตะวันตก
  5. เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมในภาคตะวันตก
  6. เพื่อติดตามประเมินผลการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมในภาคตะวันตก
- นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมุ่งศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอีกด้วย

ขอบเขตของการประเมิน

1. การประเมินในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประเมินตั้งแต่โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาได้เริ่มดำเนินการ จนถึง การติดตามผลการฝึกอบรมนําร่องในภาคตะวันตก โดยได้ประเมินในสิ่งต่อไปนี้
  - 1.1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม
  - 1.2 ความพึงพอใจของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม
  - 1.3 พฤติกรรมในขณะฝึกอบรมของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม
  - 1.4 ความเชื่อเกี่ยวกับแนวพัฒนาการเรียนการสอนของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม
  - 1.5 การเรียนรู้ของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม
  - 1.6 การนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอนของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินเป็นครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2528 ในภาคตะวันตก

4. ระยะเวลาที่ผู้วิจัยประเมินตั้งแต่เดือนตุลาคม 2527 - เดือนตุลาคม 2528

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ประเมินด้วยใจเป็นกลางตามหลักฐานที่ได้ปรากฏ
2. กลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถาม และ/หรือให้สัมภาษณ์ด้วยความจริงใจ และตอบแบบทดสอบอย่างเต็มความสามารถ
3. ประชากรของคะแนนผลการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมมีลักษณะการแจกแจงแบบที่
4. กลุ่มตัวอย่างแสดงพฤติกรรมและปฏิบัติงานตามสภาพความเป็นจริง
5. โครงการนี้จะบรรลุวัตถุประสงค์ต่อเมื่อพบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรการฝึกอบรมสอดคล้องกับความจำเป็นในการฝึกอบรมทุกข้อ มีการดำเนินการครบถ้วนตามกระบวนการฝึกอบรมที่เป็นสากล ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างต่ำร้อยละ 75 มีความพึงพอใจที่ดีต่อการฝึกอบรม ทุกคนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของการฝึกอบรม ค่ามัชฌิมเลขคณิตของผลการทดสอบความรู้ภายหลังการฝึกอบรมมากกว่าค่ามัชฌิมเลขคณิตก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพิ่มขึ้นอย่างต่ำ 15 % คุรุจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างน้อยร้อยละ 80 ของกิจกรรมที่ระบุในโครงการฝึกอบรมนี้ และค่ามัชฌิมเลขคณิตของผลการวัดความเชื่อหลังการฝึกอบรมมากกว่าค่ามัชฌิมเลขคณิตของผลการวัดความเชื่อก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการ

โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้ ทักษะ และ เจตคติโดยวิธีการฝึกอบรมจากสื่อประสมแก่ครูประถมศึกษา ตามการฝึกอบรมนําร่องในภาคตะวันตก

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม หมายถึง ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมครู ตั้งแต่การศึกษา วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ปัญหาการฝึกอบรมครู ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ จนเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมครูประถมศึกษาของโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรม กำหนดเป็นคะแนน

ความเชื่อของครู หมายถึง ความคิดเห็นของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำร่องในภาคตะวันตกได้จากการตอบแบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับแนวพัฒนาการเรียนการสอน กำหนดเป็นคะแนน

ครู หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนและผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2528 ในภาคตะวันตก

นักเรียน หมายถึง นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2528 ในภาคตะวันตก

สื่อประสม หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกอบรมครูประถมศึกษา ตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ได้แก่ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เทปโทรทัศน์ สไลด์ และแผ่นโปร่งใส

ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง หมายถึง บทเรียนสำเร็จรูปที่คณะปฏิบัติงานโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาสร้างขึ้น จำนวน 20 เล่ม เพื่อใช้ในการฝึกอบรมครูประถมศึกษา

สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ หรือสื่อทัศนูปกรณ์ที่ครูเลือกมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาระดับชั้น สติปัญญา และความสามารถของนักเรียนเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผู้ดำเนินการฝึกอบรม หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ซึ่งทำหน้าที่จัดกิจกรรมให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรม

การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หมายถึง การที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกิจกรรมในกรณีฝึกอบรมตามที่โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาได้ระบุไว้ และผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพซึ่งนั่งดูอยู่ด้วยถือว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรม

คณะกรรมการประเมินโครงการ หมายถึง คณะกรรมการประเมินโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ประกอบด้วยนักประเมินภายในและภายนอกโครงการตามที่ได้รับแต่งตั้งจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

การประเมินโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา หมายถึง การประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูประถมศึกษา การประเมินความพึงพอใจ การประเมินพฤติกรรมในขณะฝึกอบรมการประเมินผลการเรียนรู้ และการประเมินผลกรณำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามการฝึกอบรมนำร่องในภาคตะวันตก

ประโยชน์ของการประเมิน

1. ผลการประเมินจะชี้ให้เห็นถึงจุดเด่น จุดด้อยของโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ซึ่งผู้บริหารโครงการนี้และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สามารถนำไปใช้ปรับปรุงโครงการที่จะจัดการฝึกอบรมครูประถมศึกษาทั่วประเทศในโอกาสต่อไป

2. เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง แก้ไข คุณภาพทางการศึกษาสำหรับครูและผู้บริหารการศึกษาในภาคตะวันตก

3. เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในการประเมินโครงการต่าง ๆ ในหน่วยงานการประถมศึกษาทุกระดับและหน่วยงานอื่น